

17. 5. 2016

Veďte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K ochraně věřitele prostřednictvím určovací žaloby

V praxi není výjimkou, že dlužníci se snaží zmařit vymožení pohledávek svých věřitelů tím, že různě „odklání“ vlastní majetek, aby jej v případné exekuci či v insolvenčním řízení nebylo možné postihnout. Pokud jsou úkony, kterými se dlužník zbavuje majetku, platné a účinné, věřitel může využít institut relativní neúčinnosti (dle starého občanského zákoníku odporovatelnosti). Pokud byl však úkon dlužníka neplatný, je situace odlišná.

Určovací žaloba

Žalobou dle ustanovení § 80 OSŘ se lze domáhat určení, **zda tu právní poměr nebo právo je či není**. Určovací žaloba má **preventivní povahu**, a jejím primárním smyslem je tedy poskytnout právnímu postavení žalobce ochranu dříve, než dojde k porušení právního vztahu nebo práva. Dvěma základními předpoklady pro úspěšné uplatnění určovací žaloby je přitom **existence aktivní věcné legitimace a naléhavého právního zájmu**. Pokud jde o aktivní věcnou legitimaci, panuje shoda v tom, že ta náleží nejen účastníkům sporného právního vztahu nebo těm, o jejichž sporné právo jde, ale též „mimo stojícím“ subjektům, kterých se posuzovaný právní vztah přímo dotýká.

Naléhavý právní zájem je pak obecně dán v situaci, kdy by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kdy by se bez tohoto určení stalo jeho právní postavení nejistým. V tomto ohledu se projevuje výše již zmiňovaný preventivní charakter určovací žaloby, s nímž je též spojena skutečnost, že **určovací žalobu zásadně nelze úspěšně uplatnit, pokud lze žalovat na splnění povinnosti**.

Celkem běžně určovací žaloby spočívají v tom, že se jedna ze stran smlouvy či dohody domáhá vůči té druhé určení, že nedošlo k platnému převodu vlastnického práva, a původní převodce je tedy nadále vlastníkem dotčeného majetku, ačkoli v katastru nemovitostí je již zapsán nabyvatel.

Ochrana věřitele

Další možnou situací, v níž se určovací žaloba využívá, je pak právě pro ochranu věřitele v případech, kdy se jeho dlužník **neplatně** zbavuje majetku postižitelného výkonem rozhodnutí. Zde totiž může věřitel žalobou dosáhnout toho, že určitý majetek neopustí (neopustil) majetkovou sféru dlužníka, a lze jej tudíž následně zpeněžit. Pokud jde o aktivní věcnou legitimaci, již shora bylo uvedeno, že určovací žalobu může podat též osoba, která nebyla účastníkem posuzovaného právního vztahu (například smlouvy, kterou se dlužník pokusil neplatně převést nemovitou věc na jinou osobu).

Co se týče naléhavého právního zájmu, ohrožením věřitelova práva je právě ohrožení vymožení jeho pohledávky z důvodu, že je zmenšován dlužníkův postižitelný majetek.

Kvalita věřitelovy pohledávky

Často však v souvislosti se shora popisovanými věřitelskými určovacími žalobami vyvstává otázka, jakou kvalitu musí mít pohledávka, jejíž dobytost se věřitel snaží určovací žalobou zvýšit, resp. zachovat. V tomto ohledu je možné se setkat s názory, že musí jít o pohledávku již vykonatelnou, tedy zásadně o pohledávku pravomocně přiznanou soudem. Tento názor má však značné limity v tom směru, že za situace, kdy má již věřitel vykonatelnou pohledávku k dispozici, by mělo být zpravidla možné postupovat tak, aby vůbec k přesunům majetku na straně dlužníka nedošlo. Pak by tedy logicky nemělo být ani nutné domáhat se zpětně určení, že konkrétní dispozice s majetkem byla neplatná a dlužník je nadále vlastníkem dotčené majetkové hodnoty.

Nově se k této problematice vyjádřil Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ve věci spis. zn. 22 Cdo 11/2014 ze dne 26. ledna 2016, který zopakoval dřívější judikaturu potvrzující závěr, že určení se může domáhat též osoba stojící mimo posuzovaný právní vztah, pokud lze jeho prostřednictvím docílit výhodnějšího právního postavení. Ke kvalitě pohledávky „chráněné“ určovací žalobou pak uvedl, že skutečnost, že žalobce **disponuje toliko tvrzenou, nikoli pravomocně přisouzenou pohledávkou, není důvodem pro zamítnutí žaloby na určení** z důvodu absence naléhavého právního zájmu, když věřiteli **stačí osvědčit pohledávku**, jejíž uspokojení by mohlo být v případě, že by nebylo určeno výše požadované vlastnické právo, ohroženo, resp. znemožněno.

Tento výklad naopak více odpovídá běžné praxi, věřitelům poskytuje efektivnější obranu vůči poškozujícím snahám dlužníků a posiluje preventivní charakter určovací žaloby.

JUDr. Jakub Celerýn,
advokát

[Mališ Nevrkla Legal, advokátní kancelář, s. r. o.](#)

Longin Business Center
Na Rybníčku 1329/5
120 00 Praha 2

Tel.: +420 296 368 350
Fax: +420 296 368 351
e-mail: law.office@mn-legal.eu

Další články:

- [Smluvní autonomie vs. ochrana slabší strany v moderním kontraktačním právu](#)
- [Reklamace vad stavby](#)
- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)
- [Oceňování nemovitosti a přiměřená náhrada při zrušení spoluvlastnictví](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel × společnost\)](#)
- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)